

O‘ZBEK MILLIY RAQS SAN’ATIDA QIZLARXON
DO‘STMUHAMEDOVA IJODI

Yunusxo‘jayeva Nargizaxon

O‘zbekiston Davlat Xoreografiya Akademiyasi

Xoreografiya san’ati fakulteti

San’atshunoslik yo‘nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Maqolada O‘zbekiston xalq artisti, raqqosa va pedagog Qizlarxon Do‘stmuhamedovaning raqs san’atiga kirib kelishi, unig ijrosidagi o‘zbek va jahon raqslari, umumiy aytganda sermazmun ijodiy faoliyati va xorijda o‘zbek milliy raqs san’atini keng targ‘ib etish yo‘lida qo‘shgan hissasi haqida fikr mulohazalar keltiriladi. Shuningdek san’atkorning o‘zbek milliy raqs san’atiga qo‘shgan hissasi atroflicha ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: raqs, milliy xoreografiya, “Tanovar”, “Munojot”, “Mo‘g‘ulchai segoh”, “Shashmaqom”.

O‘zbekistonda yangi ma’naviy-g‘oyaviy yo‘nalishlarning shakllanishi o‘z navbatida, zamonaviy san’atning barcha sohalariga samarali ta’sir ko‘rsatib, ijodiy izlanishlar doirasini kengaytirib, badiiy tafakkur rivojini yanada jadallashtirdi. Tarixiy, madaniy va ma’naviy-axloqiy qadriyatlarining keng qatlamlarini qayta idrok etish g‘oyalari, yangilanish tamoyillari me’morlik, tasviriy va amaliy san’at sohasida, musiqa, kino, televideniya hamda xoreografiya tizimlarida bu masala bugun yaqqol namoyon bo‘lmoqda.

O‘zbek milliy xoreografiya - raqs san’ati chuqur ma’no va mazmunga ega. Unda ritm va texnik harakat tomonlama murakkablik hamda ijrochi tomonidan nafasat va ehtiyotkorlikni talab qilish mavjuddir. Qolaversa, o‘zbek mumtoz raqslarining yuqori koeffitsiyenti raqsning kuchli tarbiyaviy ahamiyatga egaligini isbotlaydi.

O‘zbek milliy raqs san’ati uzoq tarixni o‘z ichiga oladi. U Tamaraxonim, Muhitdin Qoriyoqubov, Mukarrama Turg‘unboyeva, Usta Olim Komilov, Isohor Oqilov kabi bir nechta buyuk san’atkorlarning jonkuyarligi evaziga o‘z rivojini topgan. XX asrning so‘ngi yillarida esa ushbu san’atkorlar ko‘plab raqqosalarni yetishtirdi. Jumladan bularga Qizlarxon Do‘stmuhamedova ham kiradi.

Qizlarxon Do‘stmuhamedova 1946-yil 25-noyabrda Toshkent shahrida tavallud topadi. Raqsga bo‘lgan qiziqish unda erta bolalik davridan boshlangan. Dastlab u Bila Artyomovna Artyunova rahbarligi ostidagi o‘zbek balet drama to‘garagida raqs saboqlarini oladi. Keyinchalik 1965-yildan Muhitdin Qoriyoqubov nomidagi O‘zbek davlat filarmoniyasi qoshidagi “Shodlik” ansamblida raqqosa sifatida faoliyatini boshlaydi. 1977-yilda Toshkent teatr va rassomchilik san’ati instituti (hozirgi

O‘zbekiston san’at va madaniyat instituti) ni tamomlaydi.

1972-1981 yillarda “Go‘zal” ansambli tashkilotchilaridan va yetakchi raqqosalaridan bo‘ladi. 1988-yildan Toshkent Davlat madaniyat institutida pedagog. 1991-1995 yillarda Xalq musiqasi kafedrasida o‘qituvchi sifatida faoliyat ko‘rsatib, raqs sohasida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda samarali mehnat qiladi.

Qizlarxon Do‘stmuhamedova lirik raqqosa, raqslari nafis va jozibali harakatlarga boyligi bilan ajralib turadi. “Go‘zal”, “Tong malikasi”, “Go‘zal tong”, “Intizor”, “Buxoro yulduzi”, “Sevgi taronasi”, “Nozli” kabi zamonaviy, shuningdek, “Munojot”, “Tanavor”, “Mo‘g‘ulchai segoh”, “Qorako‘zim”, “Guluzorim”, „Safti miskin” va boshqa mumtoz raqslari mashhur.² U aktrisa sifatida ham faoliyat ko‘rsatib, “Shashmaqom”, “Farhod va Shirin”, “Uvaysiy”, “To‘ylar muborak” kabi telefilmlarda rol ijro etgan.³

U AQSH, Turkiya, Liviya, Fransiya, Germaniya, Tunis va boshqa mamlakatlarda gastrolga bo‘lgan. AQSHning Sietl shahrida, Laurel Viktoriya Grey rahbarligidagi „Tanavor“ raqs ansamblida o‘zbek raqslarini mahorat bilan o‘rgatgan.⁴

Qizlarxon Do‘stmuhamedova ilk bor AQSHga 1979-yil Toshkent va Sietl shaharlari o‘rtasidagi birodarlashuv munosabatlarining bir yilligini nishonlash tantanalarida ishtirok etish uchun keladi. Amerikadagi ushbu safar chog‘ida konsert dasturi tashkillashtirilib, bunda Qizlarxon Do‘stmuhamedova o‘z chiqishini namoyon

¹ O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi T.2002

² O‘. Shokirov, I. Shokirova “O‘zbekiston madaniyati namoyandalari” T. 2005

³ Hamid Qahramon “Raqlarda umr bahori” T. 2006

⁴ https://www.bbc.com/uzbek/lotin/2013/05/130524_latin_talking_point_laurel_gray.amp

qiladi. Ijro repertuarida “Tanovar” o‘zbek milliy raqsi ham bo‘lib, ushbu raqs konsert kulminatsiyasiga aylanadi.

Qizlarxon Do‘stmuhamedova ijodiga bag‘ishlab „Nafosat guldastasi“(1985), “Raqlarda umr bahori” (1991) nomli filmlar ishlangan. “O‘zbekiston xalq artisti” (1984-yil) „El-yurt hurmati“(2000-yil) ordeni bilan mukofotlangan. “Mehnat faxriysi” ko‘krak nishoni bilan taqdirlangan

Xulosa o‘rnida shuni aytish joizki, nafosat kuychisining ijod yo‘li, samarali va sermazmun o‘tgan. U o‘zbek milliy raqs san‘atini nafaqat O‘zbekiston bo‘ylab, balki chet elda ham rivojlanib keng ildiz otishi uchun o‘z hissasini qo‘shgan fidokor va o‘z ishiga chin ko‘ngildan yondashib xizmat qilgan raqqosadir.

Qizlarxon Do‘stmuhamedova 2023-yil 25-mayda 77 yoshida vafot etdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI:

1. O‘. Shokirov, I. Shokirova “O‘zbekiston madaniyati namoyandalari” T. 2005
2. Hamid Qahramon “Raqlarda umr bahori” T. 2006
3. https://www.bbc.com/uzbek/lotin/2013/05/130524_latin_talking_point_laurel_gray.mp
- 4 O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi T.2002